

בסייעתא דשמיא

סדר קדריא שמע המבואר

על פי פירוש רש"י הקדוש

וּמִיַּחָדִים שְׁמַךְ בְּכָל יוֹם תָּמִיד, וְאוֹמְרִים פְּעָמִים
בְּאַהֲבָה, בְּכֹנֶה וּבִהְבָּנָה!

מהלכות הכוונה בקריאת שמע

מצוות צריכות כוונה:

קודם קריאת שמע יחשוב: הריני רוצה לקיים מצות עשה של קריאת שמע, כמו שציווני בוראי. (שו"ע או"ח סי' ס', ד)

פסוק ראשון:

הקורא את שמע ולא כוון לבו בפסוק ראשון, לא יצא ידי חובתו (שו"ע או"ח סי' ס', ה). וחייב הכוונה בפסוק ראשון היינו שיבין פירוש המילות ויתבונן וישים על לבו מה שהוא אומר (משנ"ב סקי"א). ויש מחמירים שחייב הכוונה הוא עד 'על לבבך'. (משנ"ב סי' ס"ג סקי"א)

בקול ובכיסוי עיניים:

נוהגים לקרות פסוק ראשון בקול רם, כדי לעורר הכוונה, וכן נוהגים ליתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון, כדי שלא יסתכל בדברים אחרים שמונעים את הכוונה. (שו"ע או"ח סי' סא, ד-ה)

עול מלכות שמים ועול מצוות:

יכון בפרשה ראשונה, שהוא מקבל עליו עול מלכות שמים, ובפרשת ויהי אם שמוע יכון לקבל עליו עול מצוות. (ברכות יג, א)

אימה ויראה, ומסירות נפש:

יקרא קריאת שמע בכוונה, באימה, ביראה, ברתת וזיע (שו"ע או"ח סי' ס"א, א) היינו שיקבל עליו עול מלכות שמים, ולהיות נהרג על קידוש השם המיוחד. (משנ"ב סקי"ג)

באמירת 'אחד'

אריך כשיעור שיכון במחשבתו שהוא ממליך את הקב"ה בשמים ובארץ, ושהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בארבע רוחות העולם.

(שו"ע או"ח סי' סא, ו)

באמירת אלקינו

יכון שהוא תקיף, ובעל היכולת, ובעל הכוחות כולם.

(שו"ע או"ח סי' ה, א)

באמירת הוי"ה

יכון פירוש קריאתו שהוא אדון הכל, ופירוש כתיבתו שהוא היה הוה ויהיה.

(שו"ע או"ח סי' ה, א)

כל יום, בכל זמן,
בכל מצב
ובכל מקום:
מחוברים לדברי
אלקים חיים!

בְּשִׁבְתְּךָ
בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ
בְּדֶרֶךְ...
הַמַּשְׁכֵּל הַשְּׁלֹמִי

אל תפספס את היסוד! הצטרף למאות אלפי לומדי התורה שבכתב בקביעות:

02.500.20.18

קו 'קול התורה' סיכומים ומבחנים שעשועי תורה הגרלות ופרסים גיליון שבועי ביזלטר יומי אגף הבחור בתורה

אֲחֻזּוֹת ה'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' – שהוא עֲשֵׂיוֹ אֲלֵהֶינּוּ – שָׂרָק אֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֲמִינִים בַּה' וְעוֹבְדִים אוֹתוֹ, אֲבָל אֵינוּ נִקְרָא אֱלֹקֵי הָאֲמוֹת, כִּי הַגּוֹיִם כּוֹסִים עֲדִין אֵינֶם מֵאֲמִינִים בַּה' וְאֵינֶם עוֹבְדִים אוֹתוֹ, הוּא עֲתִיד לִהְיוֹת ה' אֶחָד, שֶׁכָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֶל יֵאֱמִינוּ רַק בַּה' וְיַעֲבֹדוּ רַק אוֹתוֹ, כִּי לְעֲתִיד לְבֹא יִהְיֶה ה' אֶת כָּל הָעַמִּים שִׁיקְרָאוּ כָּלֶם בְּשֵׁם ה' בְּשִׁפְהָ בְּרוּרָה.

בלחש: **בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.**

אֲהַבָה בְּכָל לֵב וְנַפְשׁ וּמָמוֹן

וְאֲהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ – עֲשֵׂה אֶת מִצְוֹת ה' מִתּוֹךְ אֲהַבְתּוֹ וְלֹא רַק מִתּוֹךְ יִרְאָתוֹ.² הָאֲהַבָה תִּהְיֶה **בְּכָל רֵבְבֶךָ** – בְּשֵׁנֵי יְצִירָה, בֵּין בִּיצֵר הַטּוֹב – כַּאֲשֶׁר תִּשְׁמַע בְּקוֹלוֹ לְקִים מִצְוֹת ה', וּבֵין בִּיצֵר הָרָע – כַּאֲשֶׁר תִּתְגַּבֵּר עָלָיו וְתִכְנִיעַ אוֹתוֹ שְׁלֹא לִשְׁמַע בְּקוֹלוֹ [וראה הערה 1]. **וּבְכָל נַפְשֶׁךָ** – אֲפֹלוּ הַקֵּב"ה נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ, צָרִיךְ אֲתָה לְמַסֵּר הַנֶּפֶשׁ לַמַּעַן לְקִים הַמִּצְוֹת [וראה הערה 1], אֲךָ מֵאֲחֵר יֵשׁ אָדָם שֶׁמִּמּוֹנוֹ חֲבִיב עָלָיו מְגוּפּוֹ, מוֹסִיף הַכְּתוּב כִּלְפֵי אִישׁ זֶה וְאוֹמֵר **וּבְכָל מָאֻדְךָ** – בְּכָל מְמוֹנְךָ, גַּם אִם לֹשֶׁם קִיּוֹם מִצְוֹתָיו תִּצְטָרֵךְ לְהַפְסִיד אֶת כָּל מְמוֹנְךָ [וראה הערה 1].

שִׁנּוֹן הַתּוֹרָה וְלִמּוּד לְתַלְמִידִים

וּמִפְרָשׁ כִּיצַד אֲפֹשֶׁר לְהַשִּׁיג אֶת הָאֲהַבָה? כַּאֲשֶׁר תִּשִּׂים עַל לִבְךָ אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, שְׁעַל יְדֵי זֶה אֲתָה מְכִיר אֶת הַקֵּב"ה וּמִתְדַבֵּק בְּדַרְכָּיו, וְכֵן תְּבֹא לְאֲהַבַת ה', וְלִכֵּן – **וְהָיוּ תְּהִלָּתוֹ הָאֵלֹהִים** – דְּבָרֵי הַתּוֹרָה יִהְיוּ חֲשׁוּבִים בְּעֵינֶיךָ, כְּאִלוּ הֵם דְּבָרִים **אֲשֶׁר אֲנִי מְצֻיָּה הַיּוֹם** – שֶׁהֵיכַל קִבְּלָתָ אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ אֲגֶרֶת חֲדָשָׁה עִם מִצְוֹת הַמִּלָּךְ שֶׁהִתְקַבְּלָה הַיּוֹם מֵאֵת הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר כָּלֶם רָצִים לְקַרְא אוֹתָהּ (וְלֹא כְּאֲגֶרֶת שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁאִין אָדָם מְחַשֵּׁב אוֹתָהּ), וּבִאֲפֵן כִּזֶּה יִהְיוּ דְּבָרֵי הַתּוֹרָה **עַל רֵבְבֶךָ**.

וְשִׁנְנָתָם – עֲסַק בְּדָבְרֵי הַתּוֹרָה עַד שִׁיִּהְיוּ אֲצִלְךָ 'שְׁנוּנִים', חֲדָשִׁים וְבוֹרוּרִים, כִּי שֶׁאִם יִשְׁאָלְךָ אָדָם שְׂאֵלָה מִהַתּוֹרָה, לֹא תִצְטָרֵךְ לְגַמְגֵּם, אֲלֵא תוּכַל לַעֲנוֹת לוֹ מִיָּד, וְגַם תִּלְמַד אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה בְּאֵפֶן שֶׁנּוּן וְחֵד – **לְרִבְּנֶיךָ** – לְתַלְמִידֶיךָ. אוֹלֵם לֹא יִהְיוּ דְּבָרֵי הַתּוֹרָה אֲצִלְךָ טְפִלִּים לְשֶׁאֵר הַדְּבוּרִים שֶׁלָּהּ, אֲלֵא **וְדַבְרָתָּ** עֲקֵר הַדְּבוּרִים שֶׁלָּהּ יִהְיוּ רַק – **כֶּם** בְּדָבְרֵי הַתּוֹרָה.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה יְהוָה אֶחָד:

וְאֲהַבְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל רֵבְבֶךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ וּבְכָל מָאֻדְךָ:

וְהָיוּ תְּהִלָּתוֹ הָאֵלֹהִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצֻיָּה הַיּוֹם עַל רֵבְבֶךָ:

וְשִׁנְנָתָם לְרִבְּנֶיךָ וְדַבְרָתָּ כֶּם

הַעֲרוֹת וְהוֹסְפוֹת

א. עֲבֻרֹת שֶׁנֶּאֱמָר בָּהֶם 'הִרְגוּ וְאַל יַעֲבֹדוּ, דְּהִינוּ עֲבֻדָה זָרָה גִלּוּי עֲרִיזוֹת וְשִׁפּוּכֵי דָמִים.
ב. **וְיֵשׁ מִפְרָשִׁים** (מִשְׁכֵּל לִדּוֹ) שֶׁהַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּכָל הַמִּצְוֹת, בְּאֵפֶן שֶׁחֲבִיבִים לְמַסֵּר הַנֶּפֶשׁ, כְּגוֹן בִּפְרִהֲסָא אוֹ בִּשְׁעַת הַשְּׂמֵד.
ג. **וְיֵשׁ מִפְרָשִׁים** (בְּאֵר בִּשְׁדָּה) שֶׁכָּתוּב הַכְּתוּב עַל הָזֶמֶן שֶׁנִּשְׁלַמּוּ חֵי הָאָדָם בְּעוֹלָם הָזֶה וְהוּא עוֹמֵד לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ לְהַקְבִּי"ה, שֶׁגַּם אִם בִּשְׁעַת 'צִיאַת נִשְׁמָה' קִבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שְׁמִים בְּאֲהַבָה.
ד. **פְּרוּשׁ נוסף:** 'מֵאֻדְךָ' מֵלִשׁוֹן 'מִדָּה', אֲהַב אֶת ה' בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁמוֹדֵד לָךְ, דְּהִינוּ בְּכָל הִתְהַוָּה שֶׁהַקֵּב"ה מְנַהִיג אוֹתָךְ, בֵּין בְּמִדָּה טוֹבָה בֵּין בְּמִדָּת פְּרָעָנוּת.

א. מִבְּאֵר בְּגִנְקֵרָא (פִּסְחִים ו, א) שֶׁחֲכָמִים תִּקְנוּ לִזְמַר בְּלַחֵשׁ 'בְּרוּךְ שֵׁם וְכו'', לְאַחֵר כְּסוּךְ רִאשׁוֹן שֶׁל שְׁמַע, כִּינּוּ שִׁיעֲבֹק אֲבִינוּ אֲמִרוֹ.
ב. כִּי אֵינוּ דוֹמֶה עוֹשֶׂה מֵאֲהַבָה לְעוֹשֶׂה מִיָּדָה. הַעוֹשֶׂה אֲצִל רְבוּ מִיָּדָה כֶּשֶׁהוּא מְטָרִיחַ עָלָיו מִנִּיחוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ, אֲבָל הַעוֹשֶׂה מֵאֲהַבָה עוֹבֵד אֶת רְבוּ בְּכָל אֵפֶן, גַּם כֶּשֶׁהוּא מְטָרִיחַ עָלָיו.
ג. **פְּרוּשׁ נוסף:** בְּכָל לִבְךָ: שְׁלֹא יִהְיֶה לִבְךָ חֲלוּק עַל הַקֵּב"ה, כְּלוּמָר, גַּם אִם תִּרְאֶה בְּהִנְהֻגַת הַבּוֹרָא דְּבָרִים הַתְּמוּהִים בְּעֵינֶיךָ, אֵל תִּתְמַרָּה בְּלִפְנֵי הִתְהַגַּת הַבּוֹרָא, אֲלֵא כָּל לִבְךָ יִהְיֶה מִלֵּא בְּאֲמוּנָה וְאֲהַבְתָּ ה'.
ד. **יֵשׁ מִפְרָשִׁים** (רִאשׁוֹ: גִּר אִרְיָה) שֶׁהַכְּתוּב מְדַבֵּר כָּאֵן רַק בְּאוֹתוֹן

בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִבְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶיךָ:

– בערב בזמן שדורך בני אדם לשכב לישון, ופעם נוספת: ובקומך – בבקר בזמן שדורך בני אדם לקום משנתם.

וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ וְהָיוּ לְמַטָּפֹת בֵּין עֵינֶיךָ:

וּתַעֲשֶׂה מֵהֶם תַּפְלִין שֶׁל יָד – וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל זְרוֹעַ יָדְךָ, וּתַפְלִין שֶׁל רֹאשׁ וְהָיוּ לְמַטָּפֹת [כך נקראים התפלין, על שם ארבע פרשיות שבהם] בֵּין עֵינֶיךָ.

וּבְתַבְתָּם עַל מְזוּזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעֲרֶיךָ:

– בפתח שער החצר, ושערי העירות ושערי המדינות.

■ פרשת עקב (דברים יא, יג-כב): ■

וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

גם דברים חדשים'. אולם גם בשעה שתעסקו בתורה בדברים ישנים, יהיו הדברים חשובים בעיניכם כאלו אתם לומדים ושומעים **אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם** – דהינו שיהיו דברי התורה חדשים בעיניכם כאלו היום שמעתם אותם לראשונה. אל תעסקו בתורה במטרה 'בשביל שאהיה עשיר', או 'בשביל שאקרא רב', או 'בשביל שאקבל שכר', אלא למוד התורה וכל המצוות שתעשו יהיו רק ככונה **לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם**, וסוף הכבוד ושאר הטובות שיבואו לכם מאליהם.

הערות והוספות

- רש"י פירש, על פי חז"ל שהקטוב **בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִבְּךָ בְּדֶרֶךְ** בא ללמד שכל הפסוק מדבר כפי הרגילות בקרב בני אדם, שהרי אדם יכול לשב גם מחוץ לביתו, וללכת גם במקום שאינו דרך, ובכל זאת הוציר הכתוב ושיבה בבית ונהליה בדרך, ומזה מוכח שהקטוב מדבר כפי הרגילות בקרב בני אדם שיושבים בבית והולכים בדרך, ומכאן נלקד שגם המשורר הכתוב **וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶיךָ** מדבר כפי הרגילות בקרב בני אדם, דהינו בזמן שדורך לשכב לישון בערב ובזמן שדורך לקום בבקר, אבל אם גם בחצי הלילה או שוב בחצי היום, אינו חייב לקרא שמעו.
 - אך ב'בכור שור' באר על פי פשוטו של מקרא, שהקטוב מדבר **מִמְצוֹת לְמוֹד הַתּוֹרָה**, שיש לעסוק בתורה בכל עת, בין בביתו ובין בדרך, בין בשכבו ובין בקומו.
- ז. **טַטְפַּת'** היא מלה המקורבת מוּשְׁתִּי מלים: 'טט' – פרושה 'שתיים', בשפת ארץ 'תפסי', וכן 'פת' – פרושה 'שתיים' בשפת ארץ 'אפריקי', הרי לנו שתיים ועוד שתיים, ויחדיו הם ארבע פרשיות. ח. לפי המסורת שהיה בספר תורה של רש"י נכתב 'מזוֹת' חסר ו', לדמו שצריך רק מזוזה אחת, ולא שתי מזוזות מושגי צדי הדלת. ט. אף שחלק מהמצוות האמורים בפרשה זו כבר נאמרו בפרשת שמעו, שם נאמרו בלשון יחיד באזהרה ליחיד, ובפרשה זו נאמרו הדברים בלשון רבים באזהרה לרבים. י. אבל אם לא תחזור על הדברים הישנים שלמדת, אזי לא תלמד גם דברים חדשים, כי על כך נאמר (רש"י דברים ח, יט) וְהָיָה אִם שָׁכַחְתָּ תִּשְׁכַּח, אם התחלת לשכח סופך שתשכח קלה, שכן כתיב במקלה אם תעזובי יום יומים אעזובך.

מצות קריאת שמע

עליו לעסוק בדברי התורה בכל מקום וזמן, בין **בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ** ובין **וּבְלִבְּךָ בְּדֶרֶךְ** [ראה הערה], וכן חל חיוב לקרא את שמע פעמים בכל יום, פעם אחת: **וּבְשִׁכְבְּךָ** – בערב בזמן שדורך בני אדם לשכב לישון, ופעם נוספת: **וּבְקוּמֶיךָ** – בבקר בזמן שדורך בני אדם לקום משנתם.

מצות תפילין

את כל הדברים האמורים בפרשה זו, תכתב [יחד עם שאר הפרשיות: 'וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ', 'קדש', 'וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ'] וּתַעֲשֶׂה מֵהֶם תַּפְלִין שֶׁל יָד – וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל זְרוֹעַ יָדְךָ, וּתַפְלִין שֶׁל רֹאשׁ וְהָיוּ לְמַטָּפֹת [כך נקראים התפלין, על שם ארבע פרשיות שבהם] בֵּין עֵינֶיךָ.

מצות מזוזה

כך גם **וּבְתַבְתָּם** – תכתב את הדברים האמורים בפרשה זו, וּתַקְבַּע אוֹתָם עַל מְזוּזֹת בֵּיתְךָ – על צד אחד¹ של הפתח אשר בכניסה לביתך, ולא רק בפתח ביתך, אלא גם **וּבְשַׁעֲרֶיךָ** – בפתח שער החצר, ושערי העירות ושערי המדינות.

למוד ושנן התורה מאהבת ה'

לאחר שאמר הכתוב לעיל בפרשת עקב שהקב"ה נותן את מטר השמים בארץ ישראל, בא הכתוב לומר שדבר זה תלוי ועומד בקיום המצוות:

וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִּשְׁמָעוּ – אם תחזרו ותלמדו את הדברים הישנים שכבר למדתם, אזי תוכלו ללמד ולהבין גם דברים חדשים'. אולם גם בשעה שתעסקו בתורה בדברים ישנים, יהיו הדברים חשובים בעיניכם כאלו אתם לומדים ושומעים **אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם** – דהינו שיהיו דברי התורה חדשים בעיניכם כאלו היום שמעתם אותם לראשונה. אל תעסקו בתורה במטרה 'בשביל שאהיה עשיר', או 'בשביל שאקרא רב', או 'בשביל שאקבל שכר', אלא למוד התורה וכל המצוות שתעשו יהיו רק ככונה **לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם**, וסוף הכבוד ושאר הטובות שיבואו לכם מאליהם.

עבודת התפלה, ומצוות במסירות נפש

וּבְכֹל נַפְשָׁם:
בְּנוֹסֶף עַל מַצּוֹת לַמּוֹד הַתּוֹרָה, גַּם מַצּוֹיִם אַתֶּם וְיִשְׁכְּבוּ -
בַּעֲבוּדַת הַתַּפְּלָה, שֶׁהִיא עֲבוּדָה שְׂבִלֵב - **בְּכֹל יְבִבְכֶם**
וּבְכֹל נַפְשָׁם. וְכֵן תִּסְיָמוּ אֶת כָּל הַמַּצּוֹת 'בְּכָל לִבְכֶם'
- בְּשֵׁנֵי יִצְרִיכֶם, בִּין בִּיצֵר הַטּוֹב - כֶּאֱשֶׁר תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלֵי לִקְיִם מַצּוֹת ה', וּבִין בִּיצֵר הָרָע - כֶּאֱשֶׁר תִּתְגַּבְּרוּ עָלָיו
וּתְכַנְיֶעוּ אוֹתוֹ שְׁלֵא לִשְׁמַע בְּקוֹלוֹ כִּי, וּבְכָל נַפְשָׁם - אֲפֹלוּ הַקֵּב"ה נוֹטֵל אֶת נַפְשָׁם, צְרִיכִים אַתֶּם לַמָּסֵר הַנֶּפֶשׁ
לְמַעַן קִיּוֹם הַמַּצּוֹת.²⁷

וְנָתַתִּי מִמֶּר אֶרְצְכֶם בְּעֵת
יְזֻרָה וּמִלְקוֹשׁ וְאִסְכָּת דָּגָנְךָ
וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ׃

בְּרַכַּת גִּשְׁמִים, תְּבוּאָה וְעֵשֶׂב, וּבְרַכָּה בַּמַּעֲוִים

יִירָה וּמִלְקוֹשׁ וְאַסְפַּת דִּגְגָד וְתִירֶשֶׁד וַיִּצְחָרְדָּ:

כַּאֲשֶׁר אֵין בְּגִי אֲדָם מְצוּיִים בַּחוּץ י'. וְאֵיזָה גֶשֶׁם אֶתָּן לָכֵס? **יִירָה** - הוּא הַגֶּשֶׁם הָרָאוּשׁוֹן בַּתְּחִלַת עוֹנַת הַגֶּשְׁמִים, לְאַחַר הַזֵּרִיעָה, הַנִּקְרָא 'יִירָה' מִלְשׁוֹן רִיחָה י'', עַל שֵׁם שֶׁהוּא מְרֹוה אֶת צְמָאוֹן הָאֲדָמָה, וּ**מִלְקוֹשׁ** - הוּא הַגֶּשֶׁם הַיּוֹרֵד בְּסוֹף מוֹת הַגֶּשְׁמִים סְמוּךְ לִזְמַן הַקְצִיר, וְנִקְרָא 'מִלְקוֹשׁ' לְשׁוֹן 'מֵלָא קוֹשׁ', דִּהְיִנוּ שֵׁשׁ בּוֹ תוֹעֵלַת לְמֵלָא אֶת הַקֹּשׁ שֶׁל הַתְּבוּאָה בְּגִרְגִי תְבוּאָה [וְרֹאה הָעֵרָה ט''], וְ**אַסְפַּת דִּגְגָד** אֵתָּה תֹאסֵף וְתִכְנִים אֶת תְּבוּאָתָךְ אֶל בֵּיתְךָ, וְלֹא יָבוֹאוּ הָאוֹיְבִים לְגַזֵּל אֶת דִּגְגָּךְ, וְ**תִירֶשֶׁד** הֵינִי מֵהַגִּפְנִים וְ**וַיִּצְחָרְדָּ** הַשְׁמֹן מֵהֵזִיתִים.

וְנִתְּתִי עֶשֶׂב בְּשֶׁדֶךְ
לְרֹחַמְתֶּךָ וְאֵבֶלֶת וְשִׁבְעֵת:

וְנִתְּתִי עֵשָׂב בְּשֹׂדֶךְ לְבַהֲמֹתֶיךָ וְאֶבְלֹתַי וְשִׁבְעֵתָּ:
וּבְנוֹסֶף עַל בְּרֶכֶת הַתְּבוּאָה, גַּם תִּזְכֶּה לְבִרְכָּה נוספת, שלא תצטרך להוֹלִיךְ אֶת הַבְּהֵמוֹתֶיךָ לַמִּדְבָּרוֹת וְחוֹקִים כְּדִי לְהַאכִיל אוֹתָם עֵשָׂב, אֶלֶּא **וְנִתְּתִי עֵשָׂב בְּשֹׂדֶךְ לְבַהֲמֹתֶיךָ** בְּתוֹךְ שְׂדֶךְ הַקְּרוֹב אֵלַיךְ יִצְמַח גַּם עֵשָׂב עֲבוּר **וְאֶבְלֹתַי וְשִׁבְעֵתָּ** – כְּאִשֶּׁר תֹּאכַל פֶּת, תִּהְיֶה בְּרֶכֶת מִצִּיּוֹן בְּתוֹךְ הַמַּעֲמִים, שֶׁתּוּבֵא לִידֵי שִׁבְעָה גַּם מֵאֲכִילֵה מוֹעֵטָה.

הַשְׁמֵר׃ לָכֵן פֶּן יִפְתָּה
לְבַבְכֶּם וּסְרֹתֶם וַעֲבַדְתֶּם

אֲזַהֲרָה שְׂלֹא לַעֲזֹב הַתּוֹרָה וְלֹא לַעֲבֹד אֱלִילִים

לְבַבְכֶּם וּסְרָתְכֶם וְעַבְדְּכֶם
לָכֵן פֶּן יִפְתֹּחַ"ו לְבַבְכֶּם וּסְרָתְכֶם מלמוד התורה, וכיון שתעזבו את למוד התורה תבואו לידי - **וְעַבְדְּכֶם**

הערות והוספות

- יא.** ראה פרוש נוסף לעיל הערה ג.
- יב.** ראה הערה ד.
- יג.** **פרוש נוסף:** בזילי שבתות שקלם מוציאים בבתיכם, ואין נמצאים בחוץ, וישו את הגשמים לטרף עבורם.
- יד.** 'יורה' כמו 'יורה' בחלוק אותיות.
- טו.** **פרוש שני:** 'מלקוש' פירושו דבר מאחר, כמו שתרם אונקלוס על הכתוב (בראשית ו' מב) והיו הגשמים - לקששא, והפנה על הגשם האחרון בימות החורף.
- פרוש שלישי:** 'מלקוש' הוא מלשון 'מלילות' וקשים, דהיינו שהגשמים האחרון יורד על המלילות (ראשי השבועים), וגל הקשים (קנה המבטא).
- טז.** **פרוש נוסף:** התבואה עצמה שאתה קוצר, היא תהיה גם עשב עבור הבהמות, כי דרך התבואה שבתחלת צמיחתה היא דומה לעשב דק, וכך תהיה גוזה בתבואה כל ימות הגשמים, כאשר התבואה עדין כמו עשב, ומשליך לפני בהמות, ואחר כך אתה מונע דרך מנעה שלא לגזז אותה שלשים יום קודם לזמן הקציר, ובדרך נס היא תספיק בזמן מונע של שלושים יום לצמח עד גמר כל בשולה כדגן אשר צמח כל ימות החורף.
- יז.** שאין אדם מוריד בהקב"ה אלא מתוך שביעה, שצאמר (דברים ה' י"ד) פן תאכל וישבעת ובקרך וצאנך ירבו, מה הוא אומר אחריז? ורם לכבד וישכחת.
- יח.** אונקלוס תרגם **שנות**, ורבי יוסף בכור שור פרוש לשון **פתי**, ש"צרכם: פתה אתכם.

אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהַשְׁתַּחֲוִיּוֹת לָהֶם:

וְחָרָה אַף יְהוָה בָּכֶם וְעָצַר
אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר
וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ
וְאֲבָדְתֶּם מִחֶרֶה מֵעַל הָאָרֶץ
הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם:

ובנוסף על כל היסורים הללו, גם וּבְאֲבָדְתֶּם מִחֶרֶה -
תִּכָּף וּמִידָּה, בלי לתת הארצת זמן, מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה
יִשְׁדָּאֵל, כי היא גרמה לכם לחטא מחמת רב הטוב שהיה לכם עליה.^{כא}

וְשַׁמֹּתֶם אֶת דִּבְרֵי אֱלֹהִים
עַל לְבַבְכֶּם וְעַל נַפְשְׁכֶם
וְקִשְׁרֶתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל
יַדְכֶם וְהִיוּ לְמוֹטָפֹת בֵּין
עֵינֵיכֶם:

וְהָיוּ לְמוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְהִתְפַּלֵּין עַל רֹאשׁ - וְהָיוּ לְמוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.

וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם
לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְךָ

וְהָיוּ לְמוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְהִתְפַּלֵּין עַל רֹאשׁ - וְהָיוּ לְמוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.

אֱלֹהִים אֲחֵרִים שֶׁהֵם אֲחֵרִים - זֵרִים כְּלָפִי אֱלֹהֵי הַעֹבָדִים
אוֹתָם, כִּי הָאֱלֹהִים אֵינָם עֹנִים לָהֶם כְּאֲשֶׁר הֵם צוֹעְקִים
אֲלֵיהֶם, וְהַשְׁתַּחֲוִיּוֹת לָהֶם י."

עֲצִירַת גְּשָׁמִים וְגָלוּת מִהָאָרֶץ

ואם כה תעשו לעזוב את התורה ולעבד אֱלֹהִים, אֲזִי
וְחָרָה אַף ה' בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה
מָטָר, וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן - לא תצמיח מאומה, אֶפְלוּ
אֶת יְבוּלָהּ מִלְּשׁוֹן ה'בֹּבֶלָה', כלומר אֶפְלוּ שְׁעוֹר הַזָּרְעִים
אֲשֶׁר הוֹבִלְתָּ אֶל הַשָּׂדֶה בְּשַׁעַת הַזָּרְעָה, גם שְׁעוֹר קֶטַן
כָּזֶה לא תצמיח האדמה.

ובנוסף על כל היסורים הללו, גם וּבְאֲבָדְתֶּם מִחֶרֶה -
תִּכָּף וּמִידָּה, בלי לתת הארצת זמן, מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה
יִשְׁדָּאֵל, כי היא גרמה לכם לחטא מחמת רב הטוב שהיה לכם עליה.^{כא}

מִצּוֹת תְּפִלִּין

אולם גם לאחר שתגלו מעל אדמת ארץ ישראל, עליכם
להיות מסמנים וּנְכָרִים בְּמִצְוֹת, הַנִּיחוּ תְּפִלִּין, עֲשׂוּ
מִזּוֹזוֹת^{כב}, כְּדִי שֶׁלֹא יִהְיוּ לָכֶם הַמִּצְוֹת חֲדָשִׁים כְּשֶׁתַּחֲזִרוּ
מִהַגְלוֹת, וְלִכֵּן וְשַׁמֹּתֶם אֶת דִּבְרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶּם
וְעַל נַפְשְׁכֶם - תַּתְּבוּנְנוּ וְתִקְעוּ בְּזִכְרוֹנְכֶם אֶת כָּל
הַכְּתוּב בַּפָּרָשָׁה זו^{כג}, וְגַם תִּכְתְּבוּ אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ [וְחַד]
עִם שָׁאֵר הַפָּרָשִׁיּוֹת: 'קִדְשִׁי', 'וְהָיָה כִּי יִבְאֶרְךָ', 'שְׁמַע',
וְתַעֲשׂוּ מִהֶם תְּפִלִּין שֶׁל יָד וְשֶׁל רֹאשׁ, הַתְּפִלִּין שֶׁל יָד -
וְקִשְׁרֶתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם, וְהִתְפַּלֵּין עַל רֹאשׁ - וְהָיוּ לְמוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.

לְמוֹד תוֹרָה לְבָנִים, קְרִיאַת שְׁמַע, וּמִזּוֹזָה

וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה אֶת בְּנֵיכֶם כְּכִי מִשְׁעָה
שֶׁהִתְנוּחַ יוֹדַע לְדַבֵּר, יֵשׁ לְלַמֵּד לְדַבֵּר בָּם - לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן
הַקֹּדֶשׁ וְלִלְמַד אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, וְלִלְמַד אוֹתוֹ אֶת הַפִּסּוּק
'תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרֶשֶׁה קֹהֶלֶת יַעֲקֹב'^{כד}. וְכֵן מִצְוָה עֲלֵיכֶם

הַעֲרֹת וְהוֹסֹפֹת

כב. אף שתפלין ומזוזות הם מצוות שאינן תלויות בארץ, אלא הן
חובות הגוף שתמיד לקיים גם בחוץ לארץ, באר גגור ארצה,
שבגלות בין האמות אין לישראל מקומות ובתים לעצמם,
רק בשאלה ושכירות, כך שאין מחזרים במזוזה מצד הדיו. וכן
תפלין צריק שלא ישיח דעתו מן התפלין, וסדרות הצרות בגלות
גורמים הסח הדעת, כך שמצד הדיו היו פטורים מתפלין, על כך
הזהיר הכתוב שבכל זאת יקמו מצוות אלו שלא יהיו חדשים
אצלם כשישובו לארץ (ויש שכתבו גרסאות אחרות ברש"י, ואכמ"ל).

כג. עפ"י אברבנאל וספורנו.

כד. ואם לא עשה כן הרי הוא כאילו קוברו, שנאמר ולמדתם אתם

יט. שפיון שאדם פורש מן התורה הולך ומדבק בעבודת זרה. וכן דוד
אמר (שמואל א' כו, יט) כי גרשני מים מהסתפח בגלותי ה' לאמר
לך עבד וגו', ומי אמר לו כן, אלא כיון שאני מוגרש מלעסק
בתורה, הריני קרוב לעבד אֱלֹהִים אֲחֵרִים.

כ. ואף שלדור המבול נתן הארכת זמן, שנאמר (בראשית ו, ג) והיו
ימיו מאה ונעשרים שנה, דור המבול לא היה להם ממי ללמד
ואתם יש להם ממי ללמד.

כא. משל למלך ששלח בנו לבית המשתה והיה יושב ומפיקדו אל
תאכל יותר מדרךך שיתבאר גמי לביתך, ולא השגיח הבן ההוא.
אכל ושתה יותר מדרךך ותקיא וטגף את כל בני המסכה. ונטלוהו
בדין וברגליו וזרקוהו אחורי פלטין.

וּבִלְבָתָהּ בִּדְרֹךְ וּבְשִׁבְכָהּ וּבְקוֹמָהּ:

וּבִלְבָתָהּ בִּדְרֹךְ, וְכֵן חַל חַיִּיב לְקַרֵּא אֶת שְׁמֵעַ פְּעָמִים
בַּיּוֹם, פַּעַם אַחַת וּבְשִׁבְכָהּ – בְּעֶרְבַּ בְּזִמּוֹן שְׁבָנֵי אָדָם
רְגִילִים לְשִׁכַּב לַיָּשׁוּ, וּבְקוֹמָהּ – בְּבֹקֶר בְּזִמּוֹן שְׁבָנֵי אָדָם
רְגִילִים לְקוּם מִשְׁנָתָם.

וּבִתְבִתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתָהּ וּבְשַׁעְרֶיהָ:

וְעוֹד זֹאת: וּבִתְבִתָּם – אֶת הַדְּבָרִים הַכְּתוּבִים בְּפָרָשָׁה
זוֹ תִּכְתְּבוּ וְתִקְבְּעוּ עַל מְזוּזוֹת בֵּיתָהּ עַל צֵד אֶחָד שֶׁל
פֶּתַח הַבַּיִת, וְכֵן וּבְשַׁעְרֶיהָ בְּפֶתַח שַׁעַר הַחֲצֵרוֹת וְהַעֲזָרוֹת
וְהַמְדִּינוֹת.

אַרְיִכוֹת יָמִים בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל

אֶת כָּל הַמְצוּוֹת הַלְלוּ תַּעֲשֶׂוּ לְמַעַן יָרְבוּ יָמֵיכֶם וְיָמֵי
בְּנֵיכֶם, כִּי יֵרַק אִם תִּקְיְמוּ אֶת הַמְצוּוֹת הַלְלוּ יָרְבוּ יָמֵיכֶם
וְיָמֵי בְנֵיכֶם ^כ עַל הָאֲדָמָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
ה' לְאַבְרָהָם לְחַת לָהֶם ^כ, וְאַתֶּם תִּשְׁבְּבוּ עַל הָאֶרֶץ
לְדוֹרֵי דוֹרוֹת בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ כֶּשֶׁם שֶׁהַשָּׁמַיִם
נִטְוִיִּים מֵעַל הָאֶרֶץ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת ^כ.

■ פרשת שלח (במדבר טו, לז-מא): ■

צִיצִית וּפְתִיל תְּכֵלֶת

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר, דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמְרָת אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית – חוּטִים ^כ
תְּלוּיִים [שְׂמוֹנֶה חוּטִים ^כ], עַל אַרְבַּע לִבְנֵי לֵאָ בְּנִיֵּיהֶם

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה
לֵּאמֹר:

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמְרָת אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּנֵיֵיהֶם

הַעֲרוֹת וְהוֹסְפוֹת

חוּטִים אוֹ שְׁעֵרוֹת נִפְרָדִים הַיּוֹצֵאִים מִמְּקוֹמָם נִקְרָאִים 'צִיצִית',
כִּי גַם שְׁעֵרוֹת הָרֹאשׁ נִקְרָאִים 'צִיצִית' כְּמוֹ (יחזקאל ח, א) וְיִקְחֲנִי
בְּצִיצִית רֹאשִׁי.

פֶּרֶשׁ נֹסֵף: 'צִיצִית' הוּא מִלְשוֹן הַבִּטָּה וְהַצָּדָה, כְּמוֹ (שה"ש ב,
ט) מִצִּיץ מִן הַחֲרָכִים, וְנִקְרָאִים חוּטִים 'צִיצִית' עַל שֵׁם הַמְּצוּוֹה
לְהִבִּיט עֲלֵיהֶם כְּתוּב לְהֵלֵן וְרֵאיוֹת אוֹתוֹ.

כט. שְׂמוֹנֶה חוּטִים שָׁבָה, כִּנְגַד שְׂמוֹנֶה יָמִים שֶׁשָּׁהוּ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעָאוֹ
מִמִּצְרַיִם עַד שֶׁאִמְרוּ שִׁירָה עַל הַיָּם.

ל. כִּנְגַד אַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּזָלָה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִצְרַיִם (שְׁמוֹת ו, יז-יח)
וְהוֹצֵאתִי וְהַעֲלֵיתִי וְגִזְלֵתִי וְגִזְלֵתִי.

לא. קָמוּ יֵשׁ כָּאֵן לְצִיצִית מִצְרַיִם, עַל 'כִּנְפֵי' בְּגָדֵיהֶם – כִּנְגַד (שְׁמוֹת יט,
ד) וְאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל 'כִּנְפֵי' נְשָׁרִים.

אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם וְגו' לְמַעַן יָרְבוּ יָמֵיכֶם, מוֹשְׁמַע שָׂאֵם לֹא לְמֹד
תוֹרָה לְבַנוּ בְּשֵׁל מְקוֹנוֹ אֶת בְּרַכַּת הַחַיִּים.

כה. אֲבָל אִם לֹא יִקְיְמוּ מְצוּוֹת אֵלֶּה, לֹא יָרְבוּ יָמֵיכֶם וְיָמֵי בְּנֵיכֶם,
שֶׁדַּבְּרֵי תוֹרָה נִדְרָשִׁין מְקַלֵּל לֹא הֵן, וּמְקַלֵּל הֵן לֹא.

כו. לֹא נֶאֱמַר 'לְחַת לָהֶם', אֶלָּא 'לְחַת לָהֶם', כִּי הָאֲבוֹת עֲצָמָם יָרְשׁוּ
אֶת הָאָרֶץ, וּמִכָּאֵן נִמְצְאוּ לְמִדֵּים תַּחֲתֵית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה.

כז. עַפ"י סְפָרִי, תִּרְגוּם יוֹנָתָן, רַמְבַּ"ן.

כה. חוּטֵי הַצִּיצִית אֲשֶׁר עַל אַרְבַּע כְּנָפוֹת הַבֶּגֶד מְחַלְקִים לְשֵׁנִי
חֲלָקִים, חֲלָק אֶחָד נִקְרָא 'גְּדִיל' אֲשֶׁר בּוֹ קִשְׁרִים וְכָרִיכוֹת, וְהַחֲלָק
הַשֵּׁנִי נִקְרָא 'פְּתִיל', אוֹ 'עֶנָף', וְבוֹ חוּטֵי צִיצִית נִפְרָדִים שְׂאִינָם
כְּרוֹכִים, וְעַל שֵׁם נִקְרָאִים הַחוּטִים בְּשֵׁם 'צִיצִית', כִּי כָל קְבוּצָת

לְדַרְתֶּם וְנָתַנּוּ עַל צִיצַת הַכֶּנֶף פְּתִיל תְּכֵלֶת:

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצַת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתָּם זָנִים אַחֲרֵיהֶם:

לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי יְהוָה קְדָשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם:

אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: [אָמֵן]

לְדַרְתֶּם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצַת הַכֶּנֶף - על החוטים הלבנים, יוסיפו פתיל - חוט הצבוע עם תְּכֵלֶת לַבְּנֵי הַנְּעֻשָׁה מִהַחֲלוּזֹן.

הַסְתַּכְלוּת עַל הַצִּיצַת, וְלֹא תִתְּנוּ

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצַת - חוטים אלו עם התכלת יהיו לכם לקבוצת חוטים התלויים בבגד, וְרְאִיתֶם אֹתוֹ וְעַל יְדֵי רְאִיָּה זו - וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' - כִּי יֵשׁ בְּצִיצַת רִמּוֹז לְתִרְי"ג מִצְוֹת ה', שֶׁהֵי 'צִיצַת' בְּגִימָטְרִיא שֶׁשׁ מֵאוֹת, וְעוֹד שְׁמוֹנֶה חוטים וְחֲמִשָּׁה קָשִׁרִים שֶׁכָּל כֶּנֶף, הֵרִי תִרְי"ג, וְעַל יְדֵי שֶׁתִּזְכְּרוּ אֶת הַמִּצְוֹת אֵינִי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וְעוֹד יֵהְיוּ לָהֶם הַצִּיצַת לְזִכְרוֹן שֶׁעַל יְדֵי זֶה - וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרֵי תַּחֲקִרוּ וְתַחֲפְשׁוּ² לִלְכֹּת אַחֲרֵי תַּאֲוֹת לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי מִרְאֵה עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתָּם זָנִים אַחֲרֵיהֶם.

קִיּוּם הַמִּצְוֹת, קִדְשָׁה, וְזִכִּירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם

עַלֵיכֶם לְרַאוֹת אֶת הַצִּיצַת לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי יְהוָה קְדָשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם.

אֲנִי ה' - הַנֶּאֱמָן לְשַׁלֵּם לָכֶם שָׂכָר טוֹב אִם תִּקְדְּמוּ מִצְוֹתֵי אֱלֹהֵיכֶם - הַנֶּאֱמָן לְהַפְרֵעַ וּלְהַעֲנִיֵּשׁ אִם לֹא תִשְׁמְרוּ אֶת מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל מִנַּת לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים שֶׁתִּסְתַּכְּלוּ עַלֵיכֶם אֶת דְּגוּרֹתֵי³. אִךְ לֹא יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי מָה אֲמֹר הַמָּקוֹם לָקִים הַמִּצְוֹת? רַק כִּדִּי שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנִטֵּל שָׂכָר, אֲנִי לֹא עוֹשֶׂה וְלֹא נֹטְלִים שָׂכָר, לָכֵן אֲמַר אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם - עַל כִּרְחֻקִּים אֲנִי מַלְכְּכֶם, וְחִבֵּיִם אִתָּם לָקִים אֶת מִצְוֹתֵי שְׁאֵנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְאָמְרוּ.

הַעֲרוֹת וְהוֹסְפוֹת

- לב. לְרִמּוֹז לְשִׁכּוֹל בְּכוֹרוֹת שֶׁל הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם, כִּי תִרְגְּמוּ שֶׁל 'שִׁכּוֹל' הוּא 'תְּכֵלֶת'. וְגַם מִכַּת בְּכוֹרוֹת הָיְתָה בְּלִילָה וְכֵן צִבֵּעַ הַתְּכֵלֶת דּוֹמָה לְצִבֵּעַ רִקְעֵי הַמִּשְׁחָה לַעֲת עֶרֶב.
- לג. 'תִּתְּנוּ' הוּא מִלְשׁוֹן חֲפֹשׁ וְחֲקִירָה וְבִדְקָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּקִרְגָּלִים (במדבר יג, כה) מִתּוֹר הָאָרֶץ. כִּי הֵלֵב וְהֵעִינִים הֵם מִרְגָּלִים לְגוֹף, וּמִסְרָקִים לוֹ [מִבְּיָאִים לוֹ סְחוּרָה] אֶת הַעֲבֻרוֹת, הַעֵיִן רֹאֶה וְהֵלֵב חוֹמֵד וְהַגּוֹף עוֹשֶׂה אֶת הַעֲבֻרוֹת. וְעַל כֵּן פָּאָה הָאֲזִיקָה ל'לֹא

- לד. 'וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי' לְרִמּוֹז שֶׁמִּצְוֹת צִיצַת שִׁקּוּלָה כָּל הַמִּצְוֹת.
- לה. פֶּרוּשׁ נוֹסֵף: לְמֹה נִזְכָּר כָּאן עֵינֵינוּ יְצִיאַת מִצְרַיִם, אֲמֹר הַקִּבְלָה, אֲנִי הוּא עֲתִיד לְהִבָּחֵן וּלְהַפְרֵעַ מִן הַתּוֹלָה בְּבִגְדוֹ 'קִלָּא אֵילָן' [צִבֵּעַ זֹל הַדּוּמָה לְתִכְלֵת וּבִאֲמַת אֵינוֹ תִכְלֵת] וְאֹמְרוּ תִכְלֵת הוּא.

לְטוֹבַת נִשְׁמַת

רב האי גאון, חסידא ופרישא ונהורא נפישא
הגה"צ רבי זונדל בן הגה"צ רבי אליהו צבי זצ"ל קרויור
בעהמח"ס 'אור החמה'
נכ"ע ח' באייר ה'תשע"ד

הונצח ע"י יב"חט"א תלמידיו ומוקירי זכרו הטוהר